

List Marii Chazen do Brunona Schulza z 18 sierpnia 1938 roku

Łódź, 18 VIII – 38 r.
Drogi p. Bruno!

List Pana nie zdziwił mnie. Wiedziałam, o czym zresztą z Paryża do Pana napisałam, że napotka Pan na duże trudności, wybierając ten okres dla swej podróży. Rozumiem, właściwie – przeczuwam, jak trudno musi Panu być bez znajomości języka! Ale może to będzie najsilniejszym bodźcem, żeby się zdobyć kiedyś na opanowanie tego języka? Sądzę, że pomimo wszystkich „dolegliwości” paryskich, pozostaną również wrażenia innego gatunku, z których zda sobie Pan sprawę, mając dystans do nich. – Już prawie nie mogę sobie przypomnieć, jak to było, jak po raz pierwszy byłam w tym mieście, wiem tylko, że potrafię być za każdym razem oczarowana na nowo (dla mnie istotny dowód miłości). – Co zaszło, od czasu jak Pan do mnie pisał? Czy widział Pan mego brata? Czy znaleźliście kontakt ze sobą? Jestem w związku z nim ciągle pod wrażeniem cudu jego ocalenia¹. – Pisz mi Pan o pani Rosenberg, jakoby mojej przyjaciółce, ale... nie znam w ogóle takiej osoby. Nie mam zresztą przyjaciółek. – Co do wystawy na rue du Faub. St-Honoré niech Pan się jednak dobrze zastanowi i poradzi osób miarodajnych². Wielka szkoda, że pani Pregel nie ma w Paryżu, ona z pewnością pomogłaby Panu w tym. Jak długo zostaje Pan jeszcze w Paryżu? Chciałabym bardzo, żeby Pan miał jakieś wrażenie też o Paryżu – francuskim. Obcowanie z emigrantami tylko od niego oddala. Czy polubił Pan coś w Louvrze? [*sic!*]

Ja będę w Paryżu w końcu października lub na początku listopada. Tymczasem pracuję tutaj i, gdyby nie bóle ręki, kt. mi wciąż jeszcze dokuczają, byłabym z pracy zadowolona. Poza tym jest tu teraz mój przyjaciel i kolega z połudn. Ameryki, z kt. dużo muzykuję. A „poza tym wszystkim” jest jeszcze dużo innego, o czym wolałabym Panu opowiedzieć niż pisać. Serdecznie Pana pozdrawiam
M. Ch.

1 Aluzja do śmiertelnego niebezpieczeństwa, jakie w czasie wojny domowej w Hiszpanii zagroziło życiu brata Marii Chazen, walczącego przeciwko frankistom.

2 Schulz otrzymał w Paryżu propozycję zorganizowania wystawy w galerii André J. Rotgého. (przypis S.D.).

Tekst listu oraz przypisy według wydania: Bruno Schulz, *Dzieła zebrane*, tom 5: *Księga listów*, zebrał i przygotował do druku Jerzy Ficowski, uzupełnił Stanisław Danecki, Gdańsk 2016. Przypisy oznaczone inicjałami S.D. opracował Stanisław Danecki, J.J. – Jerzy Jarzębski.